

fokozza egy leírás szépségét, az olvasó (hallgató) mintegy lelki szemei előtt látja a megelevenedő tájat, vidéket.

6. Vonatkoztatás. Mivel tehetjük mi is elevenebbé, érdekesebbé leírásainkat, általában írásműveinket, fogalmazványainkat? Ezzel szemléletesebbé tehetjük fogalmazásainkat.

III. *Összefoglalás.* a) A költeményt újból elolvastatjuk, tartalmát röviden elmondattuk.

b) Házi feladat: A mi téli falunk (városunk). Meglátom, hogyan teszitek fogalmazástokat szemléletessé? Mivel tehetjük írásainkat szemléletessé? (Hasonlatokkal, megszemélyesítésekkel.)

1946. december 2. hete.

Általános iskola VI. osztály.

A tanítás anyaga: *Petőfi: A téli esték* c. költeménye.

I. *Előkészítés.* 1. Számonkérés. A mult órán olvasott olvasmány alap gondolatának felújítása, tartalmának elmondatása. Milyen műfajú olvasmány volt? (Leírás, elbeszélés, elmélkedés, stb.) A házi feladatok megtekintése, néhány felolvasása, bírálata alaki és tartalmi, majd helyesírás szempontjából.

2. Ráhangelés. Itt a tél. Behúzódik ember, állat a szabadból. Megkisebbedik a világ: legjobb a meleg szobában! Hogyan tölti a falusi ember a hosszú téli estéket? Kérdezzük meg Petőfit!

3. Célkitűzés. Olvassuk el „A téli világ” című szép költeményét. Könyvekben megtaláljátok a ——— lapon. Keressétek meg. Figyeljétek a könyvet, olvassom.

II. *Tárgyalás.* a) A költőt már nem kell bemutatni, így azonnal rátérek a költemény bemutatására.

A TÉLI ESTEK.

Hova lett a tarka szivárvány az égről?
 Hova lett a tarka virág a mezőkről?
 Hol van a patakzaj, hol van a madárdal,
 S minden éke, kincse a tavasznak s nyárnak?
 Oda van mind! csak az emlékezet által
 Idéztetnek föl, mint halvány síri árnyak.
 Egyebet nem látni hónál és fellegnél;
 Koldussá lett a föld, kirabolta a tél.

Olyan a föld, mint egy vén koldus, valóban,
 Vállain fejez, de feltos takaró van,
 Jéggel van foltozva, itt-ott rongyos is még,
 Sok helyen kilátszik mezítelen teste,
 Úgy áll a hidegben s didereg... az inség
 Vastagon van bágyadt alakjára festve.
 Mit csinálna kinn az ember ilyen tájban?
 Mostan ott benn szép az élet a szobában.

Aldja Istenét, kit Istene megáldott,
 Adván neki meleg hajlékot s családot.
 Milyen boldogság most a jó meleg szoba,
 S meleg szobában a barátságos család!
 Most minden kis kunyhó egy tündérpalota,
 Ha van honnam rakni a kandallóra fát,
 S mindenik jó szó, mely máskor csak a légbe
 Röpiül tán, most beszáll a szív közepébe.

Legkívált az esték ilyenkor mi szépek!
 El sem hinnétek tán, ha nem ismernétek.
 A családfő ott fenn ül a nagy asztalnál
 Bizalmas beszédben szomszédal s komával,
 Szájokban a pipa, előttük palack áll
 Megtelve a pince legrégibb borával,
 A palack fenekét nem lelik, akárhogy
 Iparkodnak... újra megtelik, ha már fogy.

Kínálgatja őket a jó háziasszony,
 Ne félj, hogy tisztjéből valamit mulasszon,
 Hej, mert ő nagyon jól tudja, mikép kell,
 A kötelességét ő jól megtanulta,
 Nem bánik könnyen a ház becsületével,
 Nem is foghatják rá, hogy fősvény vagy lusta.
 Ott sűrög, ott forog, s mondja minduntalan:
 „Tessék, szomszéd uram, tessék komám uram!”

Azok megköszönik, s egyet hörpintenek,
 S ha kiég pipájok, újra rátöltenek,
 És mint a pipafüst kavargó a légben,
 Akkép csavarognak szanaszét elméik,
 És ami már régen elmúlt, nagyon régen.
 Összeszedegetik, sorra elregélik.
 Akitől nincs messze az élet határa,
 Nem előre szeret nézni, hanem hátra.

A kis asztal mellett egy ifjú s egy lányka,
 Fiatal pár, nem is a múlt idót hányja.
 Mit is törődnének a múlttal? az élet
 Előttük vagyon még, nem a hátok megett;
 Lelkők a jövő látkörébe tévedt,
 Merengve nézik a rózsafelhős eget.
 Lopva mosolyognak, nem sok hangot adnak,
 Tudja a jó Isten... mégis jól mulatnak.

Amott hátul pedig a kemence körül
 Az apró-cseprőség zúgva, zibongva ül,
 Egy egész kis halom kisebb-nagyobb gyermek
 Kártyából tornyokat csinál... épít, rombol,,

Üzi pillangóit a boldog jelennek.
 Tegnapot felejtett, holnapra nem gondol.
 Lám, ki hinné, mennyi fér el egy kis helyen:
Itt van egy szobában mult, jövő és jelen!

Holnap kenyérsütés napja lesz, szítál a
 Szolgáló s dalolgat, behallik nótája.
 Csikorog a kútgém ott kinn az udvaron,
 Lovait itatja a kocsis éjtszakára,
 Húzzák a cigányok valami víg toron,
 Távolról hangzik a bögő mormogása,
 S e különféle zaj ott benn a szobába
 Összefoly egy csendes lágy harmóniába.

Esik a hó, mégis fekete az utca,
 Nagy, vastag sötétség egészen behúzta.
 Járó-kelő ember nem is igen akad,
 Egy-egy látogató megy csak hazafelé,
 Lámpája megvillan az ablakok alatt,
 S fényét a sötétség hirtelen elnyelé.
 Eltűnik a lámpa, a bennlevők pedig
 Buzgón találgatják: vajjon ki ment el itt?

2. A költemény által felkeltett régebbi emlékek, élmények elmondása, rövid megbeszélése. Olyan szépen írta meg a költő a falusi téli estét, olvassuk el még egyszer!

B. A költemény gondolatcsoporthoz tartozó olvasása és tárgyalása.

- a) A téli világ odakint;
- b) A föld vén koldus...
- c) Mostan ott benn szép az élet a szobában;
- d) Minden meleg kis konyhá most egy tündérpalota;
- e) A családfő beszélget a szomszédokkal;
- f) A jó háziasszony figyelme mindenre kiterjed;
- g) Akitől nincs messze az élet határa,
 Nem előre szeret nézni, hanem hátra;
- h) Egy ifjú s egy lányka merengve nézik a rózsafelhős
 eget;
- i) A kemence körül a gyermekcsereg zsibong nagy vi-
 dáman;
- k) Kihalt az utca, s ha valaki megy, találgatják: vajjon
 ki ment el itt?

4. Olvassuk el most már még egyszer ezt a szép költeményt, elejétől végig!

5. Ki tudná elmondni a tartalmát?

6. Elmélyítés. De jó is annak, aki meleg szobában töltheti a telet! De vajjon mindenki így tölti ma hazánkban a telet? Nincsenek olyanok, akik éhesek, fáznak, dideregnek a hideg szalmán? Gondolatok-e reájuk? Ti már nagy fiúk vagytok.

Nem elég csak sajnálni az ilyen szerencsétleneket, akik saját hibájukon kívül estek ilyen nyomorúságba. A gondolatnál szebb a tett! Mit tehetnénk mi az ilyen szegényekért? Nincs a községünkben ilyen nyomorgó? (Megbeszélés, cselekedetre buzdítás.) Legközelebb beszámoltok arról, hogyan fogadták jószívű segíségeketek községünk szegényei.

III. *Összefoglalás.* a) Házi feladat: A község szegényei között. (Írásbeli feladat.)

1946. december 2. hete.

Általános iskola VI. osztály.

A tanítás anyaga: Tárgyi mellékmondatok. Kossuth Lajos azt üzente,

Nevelési cél: A magyar nép szabadságszeretete.

Kapcsolás: Történelem = a szabadságharc.

VAZLAT.

Példamondatok. Kossuth Lajos azt üzente, elfogyott a regimentje. — Ami a tied, azt tedd el. Ami a másé, azt ne vedd el!

A tárgyi mellékmondat a főmondat tárgyának egész mondatvaló kifejezése.

A tárgyi mellékmondat a tárgy (*kit? mit? kiket? miket?*) kérdésére fellel.

Ne halaszd holnapra azt, *amit ma megtehetsz.* (Tárgyi mellékmondat.) Tanuld szorgalmasan az életben szükségeseidet. Tanuld szorgalmasan azt, — aminek az életben hasznát veszed. Becsüld meg a veled együtt élőket. Becsüld meg azokat, akikkel együtt élsz. Jól gondold meg a mondandókat! Gondold meg jól azt, amit mondaní akarsz. Megtanítja a szükség a restet is munkára. A szükség megtanítja munkára azt is, aki rest. Gyűlöljük a hazugokat. Gyűlöljük azokat, akik nem mondanak igazat. Szereti-e az okos ember a hízelgőket? Okos ember nem szereti azokat, akik hízelegnek.

A főmondat mutatószoja: *azt*, a tárgyi mellékmondat leggyakrabban *hogy*-gyal kezdődik.

Bíró uram, azt hallottam, hogy a haza nagyon szegény...

Kossuth Lajos azt üzente, elfogyott a regimentje.

A jó Istentől azt kérjük, hogy áldja meg a magyart.

Jó szívvel támogassuk azokat, akik szűkölködnek.

Azt kérem a jó Istentől, —. Míndig csak azt tegyük, —. Ne kívánd másnak azt, —.

1946. december 1. hete.

Általános iskola VI. osztály.

A tanítás anyaga: Arányos osztás többféle arányszámmal.

I. *Előkészítés.* a) Számonkérés. A feladott házi feladatok ellenőrzése, a táblán való kidolgozása, a menet megbeszélése. Ellenőrzés.